

**Potencjalny skład gatunkowy awifauny i
chiropterofauny zasiedlającej budynku
Bursy nr 1 (ul. Popiełuszki 7) w Lublinie
- wstępne wskazania harmonogramu prac
i wstępne sposoby kompensacji niszczenia siedlisk
lęgowych**

Ekspertyza wykonana na zlecenie **Gminy Lublin z siedzibą w Lublinie Plac Łokietka 1,
20-109 Lublin**

Autor:

dr Grzegorz Grzywaczewski

adres: Katedra Zoologii, Ekologii Zwierząt i Łowiectwa
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
ul. Akademicka 13
20-950 Lublin
tel. 698 864 099
e-mail: grzegorz.grzywaczewski@up.lublin.pl

Lublin, 2014 r.

I. WSTĘP

W ciągu ostatnich kilku lat w Polsce, prowadzone są intensywne prace termomodernizacyjne wielu budynków. Działania takie zabezpieczają budynki przed utratą ciepła, a przez to pozwalają zmniejszyć zużycie energii i koszty ich eksploatacji. Takie działania polepszają warunki życia ludzi, ale jednocześnie powodują utratę siedlisk lęgowych zwierząt współwystępujących na budynkach. Utrata siedlisk lęgowych dotyczy przede wszystkim ptaków i nietoperzy. Najczęściej spotykanymi gatunkami są: pustułka *Falco tinnunculus*, płomykówka *Tyto alba*, pójdzka *Athene noctua*, gołąb skalny forma miejska *Columba livia f. urbana*, jerzyk *Apus apus*, mazurek *Passer montanus*, wróbel *Passer domesticus*, kawka *Corvus monedula*, kopciuszek *Phoenicurus ochruros*, oknówka *Delichon urbica*, dymówka *Hirundo rustica*, szpak *Sturnus vulgaris*, muchołówka szara *Muscicapa strata* oraz nietoperze *Chiroptera*. Zwierzęta te, zasiedlają m.in.: strychy, stropodachy, otwory wentylacyjne, kominy, pęknięcia i szczeliny w ścianach. Ponieważ ptaki i nietoperze występujące na budynkach podlegają ochronie ścisłej (Rozporządzenie Ministra Środowiska 2011), dlatego istnieje konieczność kompensacji utraty siedlisk lęgowych (Goławski i inni 2002; Wylegała i inni 2008, 2009; Kus i inni 2010; Luniak 2010; Rzępała 2012; Grzeniewski i Kowalski).

II. METODY

Inwentaryzację przeprowadzono 13 stycznia 2014 roku. Kontrolowano poszczególne części budynków, a każdy z nich był opisywany pod kątem dostępności dla ptaków i nietoperzy. Opisywano i dokumentowano istniejące otwory, szczeliny, pęknięcia, nisze, pułki, na poszczególnych częściach budynku, tj.: dach, stopodach, strych, ściany zewnętrzne. Poza tym odnotowywano występujące gatunki, oceniano liczebność potencjalnych gatunków oraz określano wstępną liczbę i rodzaj budek lęgowych dla poszczególnych zwierząt. Poza tym, wstępnie określono wskazania harmonogramu prac i wstępne sposoby kompensacji niszczenia siedlisk lęgowych.

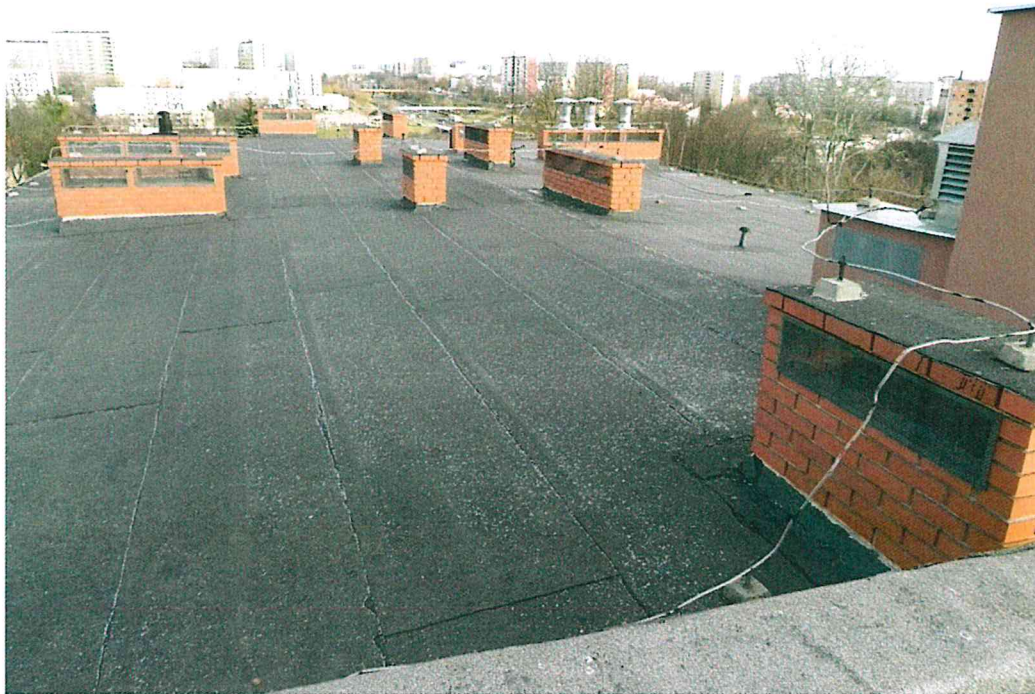
III. WYNIKI INWENTARYZACJI

Inwentaryzacja została przeprowadzona na budynku Bursy nr 1 (fot. 1).

Fot. 1. Wejście do Bursy nr 1 (ul. Popiełuszki 7) w Lublinie w styczniu 2014 roku

Dach. Na pokrytym papą i balchą dachu, istnieją kominy wentylacyjne, które są zabezpieczone kratkami (fot. 2). Pomimo tego, istnieje 6 pionowe, niezabezpieczonych kominów wentylacyjnych. Potencjalne gatunki, które mogą się rozmnażać w kominach to: kawka i pójdzka.

Fot. 2. Widok kominów wentylacyjnych na dachu z zabezpieczonymi otworami

Stopodach - brak.

Strych – istnieje. Stwierdzono 12, drożnych otworów (fot. 3), przez które zwierzęta mogą się dostawać na strych. Poza tym stwierdzono gniazda kawki i gołębi skalnych formy miejskiej. Poza tym, potencjalnie strych zasiedlany może być przez jerzyki, pójdżkę, płomykówkę.

Fot. 3. Widok otworu wlotowego na strych oraz gniazdo kawki i martwego gołębia

Ściany zewnętrzne. W ścianach północnych, południowych, zachodnich i wschodnich stwierdzono pęknięcia, w górnej części – na granicy dach/ściana. Miejsca te potencjalnie mogą być zasiedlane przez nietoperze. Poza tym, wokół rynien wychodzących z dachu, istnieją szczeliny i otwory (fot. 4). Miejsca te potencjalnie mogą być zasiedlane przez jerzyki, kawki (fot. 5), wróble, nietoperze.

Fot. 4. Szczelina przy rynnie wychodzącej z dachu i pęknięcia ściany w zachodniej części budynku

Fot. 5. Zajęty przez kawki otwór wentylacyjny na strychowe wschodniej części budynku

Stwierdzone gatunki podczas kontroli – gołąb skalny forma miejska, kawka – 3 zajęte otwory na strych.

Wstępna ocena liczebności potencjalnych gatunków lęgowych: wróbel – 1-2 pary, jerzyk – 2-3 par, płomykówka – 1 para, pójdzka – 1 para, kawka 3-5 par, nietoperze – kilkanaście osobników na strychu i w szczelinach ścian.

IV. Wstępne sposoby kompensacji niszczenia siedlisk lęgowych

Ze względu na przygotowywaną inwestycję, dojdzie do zabezpieczania otworów wlotowych do miejsc lęgowych gatunków chronionych ptaków i nietoperzy. W ramach kompensacji utraty siedlisk lęgowych zwierząt chronionych, w trakcie prac dociepleniowych, zaleca się wywieszenie budek lęgowych i miejsc schronienia. **Wstępna ocena liczby budek lęgowych:** wróbel – 3 budki, jerzyk – 3 budki, pójdzka – 1 budka, płomykówka – 1 budka, kawka – 5 budek, nietoperze – 5 schronów. Oszacowana liczba budek może się zmienić o 20-30%, po weryfikacji liczebności ptaków i nietoperzy w roku prowadzenia termomodernizacji.

V. Wstępne wskazania harmonogramu prac

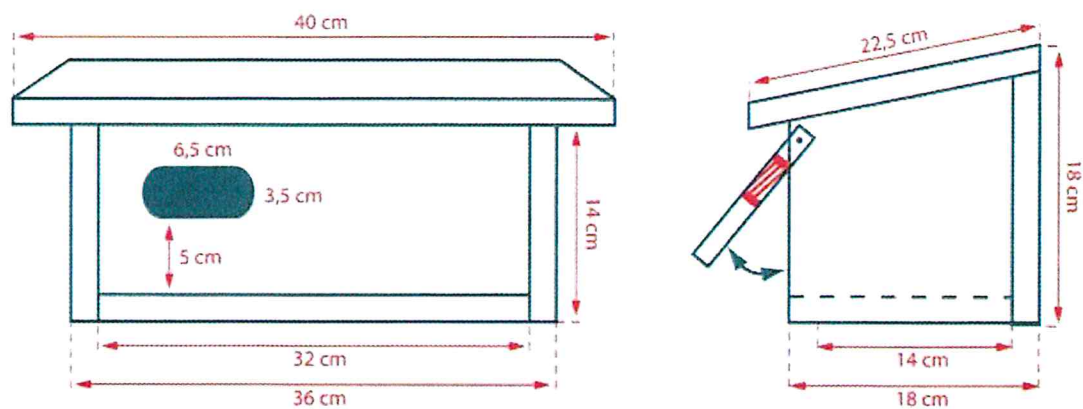
Większość ptaków i nietoperzy w środkowo-wschodniej Europie, przeciętnie rozmnaża się od kwietnia do sierpnia. Dlatego też, istnieje konieczność dostosowania prac docieplenia budynków do okresu lęgowego zwierząt występujących na budynkach (tab. 1). W sytuacji kiedy będzie istniała konieczność prowadzenia prac termomodernizacyjnych w okresie lęgowym, należy je prowadzić pod nadzorem eksperta-przyrodnika posiadającego doświadczenie w tym zakresie.

Tab. 1. Harmonogram prac dociepleniowych (zmodyfikowano na podstawie: Wylegała i inni 2009)

Zakres prac	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
wstępna inwentaryzacja stanu budynków oraz określenie potencjalnego występowania ptaków i nietoperzy												
inwentaryzacja ptaków												
inwentaryzacja nietoperzy												
prace dociepleniowe na których stwierdzono nietoperze												
prace dociepleniowe na których nie stwierdzono nietoperze												
prace dociepleniowe na których stwierdzono legowe ptaki												

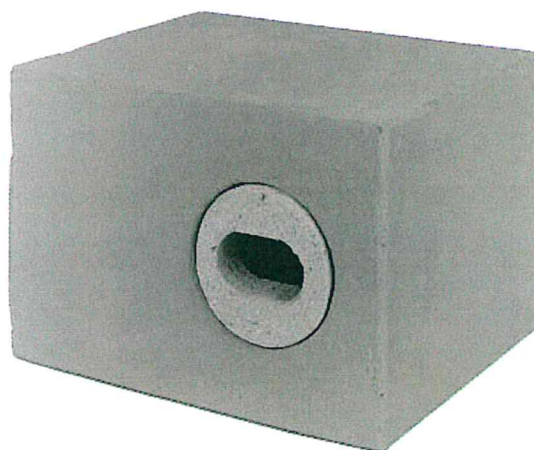
VI. Schematy budek i schronień dla nietoperzy

Wymiary budek i schronień muszą charakteryzować się odpowiednimi wymiarami, ustandaryzowanymi średnicami otworów oraz budową zapewniającą łatwe czyszczenie. Przez nieodpowiednie wymiary, budki i schronienie nie będą zasiedlone. Wymiary (ryc. 1, 1a, 2, 3, 4, 5) pochodzą z opublikowanych materiałów dotyczących ochrony ptaków i nietoperzy na budynkach (Szokalski, Wojtatowicz 1989; Goławski i inni 2002; Mikusek 2005; Wylegała i inni 2009; Luniak 2010; Kus i inni 2010; Grzeniewski, Kowalski).

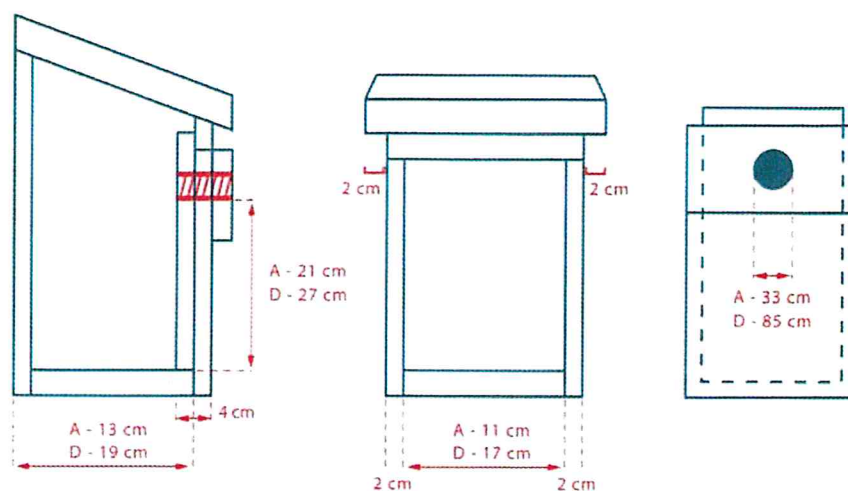

Wymiary skrzynki typu J (dla jerzyków)	
Wysokość z przodu	14 cm
Szerokość wewnątrz	14 cm
Długość wewnątrz	32 cm
Wymiary owalnego wlotu	6,5 x 3,5 cm
Odległość od dolnej krawędzi otworu wlotowego do dna	5 cm

Ryc. 1. Schemat budki dla jerzyka (Grzeniewski, Kowalski)

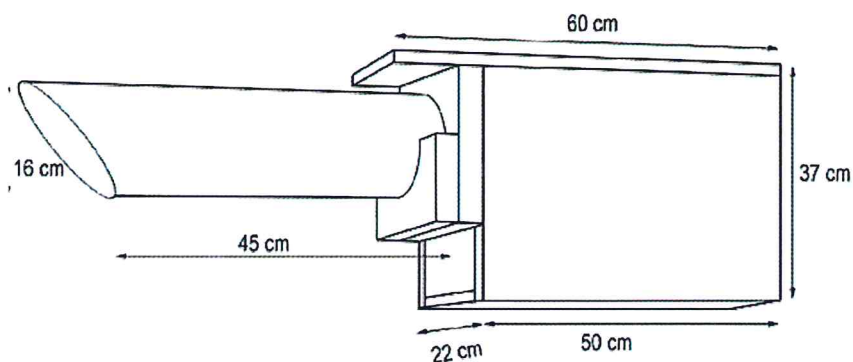

Ryc. 1a. Schemat podtynkowej budki dla jerzyka typu Brick Box (cegielka) (otwór wejściowy: 55 x 33 mm, wymiary: Wys 18 x Szer 26.5 x gł 22 cm (<http://www.sklep.linarem.pl/index.php?p179,sztuczne-gniazdo-dla-jerzykow-brick-box-cegielka>))

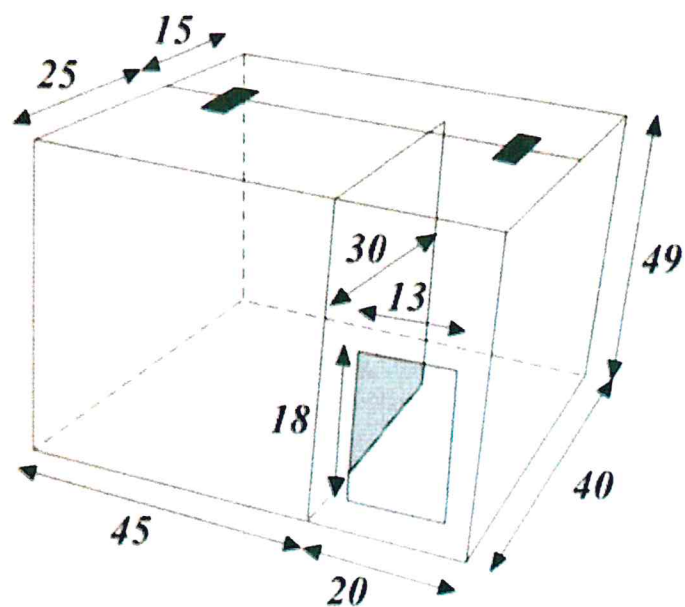

Wymiary skrzynek typu A i D		
Typ skrzynki	A (dla wróbli)	D (dla kawek)
Wewnętrzny wymiar dna	11 x 11 cm	17 x 17 cm
Głębokość od wlotu do dna (od wewnątrz)	21 cm	27 cm
Średnica otworu wlotowego	33 mm	85 mm
Grubość przedniej ścianki (z podwójnej deski)	4 cm	4 cm

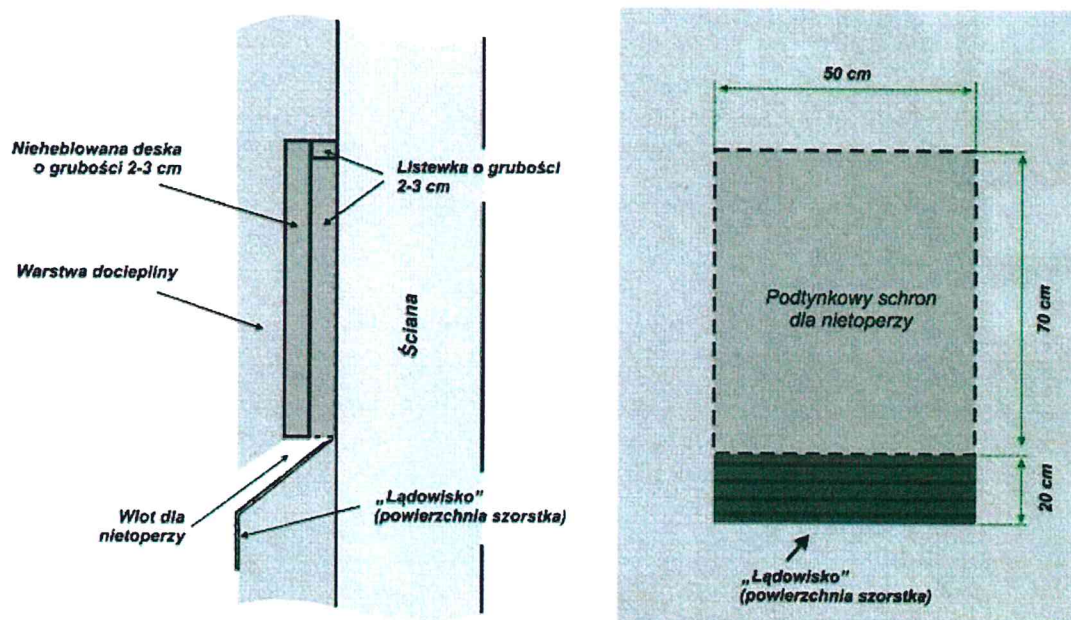
Ryc. 2. Schemat budki dla wróbli i kawki (Grzeniewski, Kowalski)

Ryc. 3. Schemat budki dla pójdzki (<http://ptaki-rolnictwo.bocian.org.pl/pojdzka>)

Ryc. 4. Schemat budki dla pójdzki (Gołwski i inni 2002)

Ryc. 5. Schemat schronienia dla nietoperzy (Wylegała i inni 2009)

VII. Piśmiennictwo

- Goławski A., Kasprzykowski Z., Kowalski M., Kaługa I. 2002. Ochrona płomykówki i nietoperzy w obiektach sakralnych w Polsce. Mazowieckie Towarzystwo ochrony Fauny, Siedlce.
- Grzeniewski M., Kowalski M. Ochrona ptaków gniazdujących w budynkach. Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”, Siedlce.
- Kus K., Staniaszek M., Szczepaniak P. 2010. Ptaki w budynkach. Remonty i docieplenia w zgodzie z przepisami ochrony przyrody. Stowarzyszenie Ochrony Sów, Bodzentyn.
- Luniak M. 2010. Ptaki w budynkach. Wyd. Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz. U. nr 237, poz. 1419.
- Szokalski M., Wojtatowicz J. 1989. Ptaki w ogrodzie. PWRiL, Warszawa.
- Wylegała P., Dzieciołowski R., Jaros R., Kepel A. 2008. Standardy montowania ukryć dla ptaków i nietoperzy jako element prac dociepleniowych. Polskie Towarzystwo „Salamandra”, Fundacja EcoFundusz, Poznań.
- Wylegała P., Jaros R., Dzieciołowski R., Kepel A., Szkudlarek R., Paszkiewicz R. 2009. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Poznań.

Strony internetowe:

<http://ptaki-rolnictwo.bocian.org.pl/pojdzka> – dostęp 20.08.2013 r.